

Huru kan vi öka kvinnornas intresse för valen?

Ha kvinnorna hittills inte varit tillräckligt intresserade av att utöva sin rösträtt? Ha vi skäl att diskutera och överlägga om huru detta intresse för valen kunde ökas?

Låt oss då först se vad valstatistiken har att säga. Vid riksdagsvalen år 1936 fanns det i vårt land 1,000,097 röstberättigade kvinnor och 873,000 röstberättigade män. Kvinnorna hade således 127,000 röster mera än männen. Av kvinnorna begagnade 590,701 eller 59.1 % sin rösträtt, medan 587,711, eller 67.3 % av männen röstade.

Kvinnornas deltagande i valen var således något svagare än männens, om också inte så alltför mycket svagare. Som röstberättigade medborgare ha kvinnorna alltså haft lika mycket — eller lika litet — ansvarsmedvetande som männen.

Fastän kärnan i problemet om kvinnornas inställning till och under valen icke utgörs av det faktum, att de så mycket lamare än männen fylla den medborgarlaga plikt, som består i att draga strecket på valsedeln, ha vi nu större skäl än förut att fästa uppmärksamhet vid denna omständighet. Varför underlåto så många kvinnor — omkring 400,000 i de senaste va-

len -- att bege sig till vallokalen? Orsakerna härtill äro säkert många. En lång och besvärlig väg till vallokalen, svårigheten att komma lös från hemsysslorna avhöll många, likgiltighet och oföretagsamhet förelåg hos en del, andra åter voro osäkra om huru de skulle rösta. Men säkert förefinns det också hos många både kvinnor och män, motvilja mot hela valförrättningen, mot politiken och partistriderna. Detta kan leda till ett slags „valstrejk.“ Politiken har dåligt anseende i många kretsar, man finner den vara intrigspel och „kohandel.“ Som exempel kan anföras att man i Frankrike gång på gång motsatt sig införandet av rösträtt för kvinnorna under förevändning att man inte kan låta dem ge sig in på att politisera och därigenom pruta av på sina rättsbegrepp.

Emellertid har man mångenstädes i världen, och även hos oss, på senare tid allt mera kommit till den övertygelsen, att man med större förståelse och förtroende borde tillmötesgå varandra, oberoende av partigränserna. Man borde lugnt och sakligt diskutera en enda viktig fråga: huru hela folkets gemensamma bästa skall främjas. Här ha kvinnorna en stor uppgift att fylla, en uppgift som redan framstod som betydelsefull då man begärde räksträtt för kvinnorna: *att mildra de politiska lidelserna och rotfästa en bättre moral i det offentliga livet.*

Men om det nu skulle lyckas att få 100 % av kvinnorna till valurnorna och resultatet av röstningen bleve det samma som tidigare, att av 200 valda representanter 184 äro män och 16 kvinnor, borde kvinnorna då vara nöjda och belåtna? Knappast. Och här ha vi just kärnan i problemet.

Det är inte nog att kvinnorna rösta, de måste också rösta så, att vi få ett skäligt antal kvinnor in i Riksdagen. Vi vet, att vi i detta avseende inte kan räkna på röster från män. Vi måste därför i främsta rummet överlägga om huru vi skall lyckas få de kvinnliga väljarna att rösta på de kvinnliga kandidaterna.

Ha vi kvinnor klart för oss, att om varje kvinna i det förra Riksdagsvalet hade givit sin röst åt en kvinnlig kandidat, så skulle utom de nuvarande 16 kvinnliga representanterna 91 kvinnor ha kommit in i Riksdagen — kvinnorna skulle alltså ha varit i majoritet. Det har beräknats, att över en halv miljon kvinnor gav sitt förtroendevotum åt män. Av de nuvarande 184 riksdagsmännen äro bara 93 invalda av män, medan 91 ha blivit delegerade som kvinnornas förtroendemän. Vi vill ingalunda nedsätta riksdagsmännens förmåga och goda vilja, och vi vill inte heller utan vidare påstå att det är klart att en man i alla fall skall rösta på en man och en kvinna på en kvinna. Idealet vore naturligtvis, att var och en röstade på den person, som han eller hon har det största förtroendet till, oberoende av om denna person är man eller kvinna. Men sådant läget nu är, då nästan alla män avge sin röst för män och de flesta kvinnor — också rösta på män — blir inte förhållandet emellan män och kvinnor i Riksdagen det rätta ifall inte kvinnorna i mycket högre grad än hittills se till, att kvinnor komma in i Riksdagen. Kvinnorna borde således ge sin röst åt de kvinnliga kandidaterna. Säkert ha i varje valkrets som kandidater uppställts också kvinnor, vilka ha nödig kompetens och som man med fullt förtroende kan rösta på.

En orsak till att kvinnor i så stor utsträckning som hittills hellre röstat på män än på kvinnor är att valförberedelserna på kvinnligt håll ha varit så svaga. Man deltar inte tillräckligt energiskt i sitt partis verksamhet emellan valen, inte heller då kandidaterna uppställas och valen förberedas. Många svagheter förefinnas därför i kandidaternas utnämning och uppställande. Dessutom förefaller det som om många kvinnor skulle anse, att det inte kan komma i fråga att rösta på någon annan lista än den som föreslagits av hennes man, hennes far, bror, son eller någon annan manlig rådgivare. Men det finns också kvinnor, som alldeles överlagt neka att rösta på en kvinnlig kandidat. Sålunda yttrade nyligen en kvinna, som har studerat och varit mycket med i det sociala arbetet följande: „Jag

tror inte att det har någon betydelse att väcka kvinnorna till livligare deltagande i valen. Kvinnorna ha alltför små möjligheter att utöva inflytande på det sättet. Deras indirekta inflytande har mycket större betydelse. Därför vore det enligt min åsikt bättre, att kvinnorna skulle återvända till det ideella, banbrytande arbete i det fria medborgarlivet, där kvinnorna i en tidigare generation fick till stånd så mycket av bestående värde.“

Skulle kvinnans rösträtt verkligen inte ha någon praktisk betydelse? Hade banbrytarna orätt då de i kvinnornas rösträtt sågo en stark kraft som kan befrämja de värden, som ligga kvinnorna som mödrar och medborgare varmt om hjärtat? Anses det verkligen allmänt, att kvinnorna borde gå tillbaka till den tingenas ordning som bestod i att utöva inflytande i allmänna frågor bara från sidan, genom männen?

Det förefaller ofta som om moraliskt ansvar nuförtiden skulle läggas främst, ja nästan uteslutande på kvinnorna. Av kvinnorna beror, säger man andan i hemmet. De forma det mjuka vaxet, barnasjälén, ur vilken nya, bättre människor utvecklas. Av deras skickliga händer och outtröttliga steg är det materiella stöd beroende som behövs för de mest olika, av män ledda, ideella strävanden. Vi gå gärna med på, att kvinnan här har en stor och ansvarsfull uppgift. Men vi medge inte, att den tjänande ideella verksamheten i hem och samhälle skulle vara enbart kvinnans uppgift. Också männen ha plikter här, och därför har på senare tid slagordet om „den bortglömda fadern“ blivit använd i offentligheten. Man har börjat syna arbetsfördelningen mellan man och kvinna i sömmarna. Man har numera kommit till att också mannen lika väl som kvinnan bör utföra sin del av dessa ideella arbetsuppgifter, som se så obetydliga ut, men som äro så betydelsefulla och som hem och samhälle pålägga varje människa. På samma sätt bör kvinnan vid männens sida delta i planerandet och ledningen av det offentliga livet.

Nu är det alltför ofta så, att männen överlägga om och besluta, huru något ideellt arbete skall utföras eller någon offentlig verksamhet organiseras, medan kvinnorna utföra arbetet såsom männen ensidigt bestämt: men männen förbli okunniga om de erfarenheter, som kvinnorna gjort när de utfört sitt arbete. Visserligen kunna både man och kvinna härvid utföra ett värdefullt arbete,

men säkert blir detta arbete icke så värdefullt eller mångsidigt, som det kunnat bli, ifall män och kvinnor hela tiden stått sida vid sida då arbetet planerats och utförts. Och alla möjligheter måste beaktas i Riksdagen, så att resultatet skall bli det bästa möjliga.

Man har skäl att misstänka, att kvinnorna sina lagliga rättigheter till trots alltför länge nöjt sig med att inverka på de offentliga angelägenheterna endast utifrån, de ha, såsom man sagt, deltagit i politiken endast såsom åskådare på läktaren eller såsom kypare vid en festmiddag. Genom att avstå ifrån de förtroendeposter, till vilka de hade haft rätt att välja sina representanter eller genom att välja dit män, ha kvinnorna själva givit stöd åt den uppfattningen, att de icke gå in för direkt verksamhet, att de äro rädda för ansvar. Det förefaller, som om männen då kvinnornas egna politiska och övriga verksamhet förslappats, åter skulle bege sig ut på erövringsståg. Det ser man därav, att männen även hos oss allt dristigare förklara, att det egentligen icke behövs några kvinnor i Riksdagen, och om denna uppfattning förenar sig mången kvinna. Utan en stor väckelserörelse bland kvinnorna själva komma vi icke till en målmedveten uppfattning om kvinnans uppgift i samhället. Ja, det är icke tillräckligt med en väckelserörelse endast bland kvinnor, utan även bland de vaknare männen. Kloka och upplysta män ha redan tidigare kämpat för kvinnans rättigheter, Säkert finnes det ännu sådana som förstå, att det är nödvändigt att kvinnor äro med om att styra samhället

för detta samhälles egen framgångs skull — en god värld skapas icke av bara män.

Kvinnorörelsen går icke ut på att främst arbeta för kvinnornas egna fördelar. Som mål har man uppställt allas bästa. Kvinnorna ha sin egna, speciella uppgifter vid upprätthållandet av det fysiska livet, som de icke kunna överlämna åt andra. På samma sätt är det kvinnornas sak att i den stora samhällsfamiljen övervaka sådana speciella frågor, som endast de bäst förstå och som andra icke kunna övervaka och sköta på samma sätt.

Kvinnornas uppfattning bör få inverka på fosterlandets angelägenheter. Eller skulle kvinnorna redan ha bidragit med allt vad de kunna till vårt gemensamma liv? Kanske är det så, att många kvinnor ännu sova, okunniga om sina egna skapande krafter och att mänskligheten alltså ännu har källådror, som med tiden kunna giva den ny kraft. Kvinnornas uppvaknande till medveten, självständig verksamhet ligger ännu framför oss — vi påminna om allt det vackra, som förkämparna och banbrytarna för kvinnans rättigheter hoppades att kvinnorna skulle få till stånd när det gällde att göra det mänskliga livet rikare och mera fullkomligt. Då kvinnan finner sig själv såsom människa, följer härav ovillkorligen att hon samtidigt vaknar till socialt ansvar.

Då det är fråga om att väcka kvinnan, så, att hon förstår sin uppgift i det offentliga livet samt använder sin rösträtt vid valen till att öka kvinnornas inflytande, är det fråga om många olika uppgifter. Några av dessa äro vittsyftande och långvariga: man bör undersöka samhället och sig själv, studera och bedriva upplysningsarbete för att finna ett eget program och egna arbetsformer. Man bör göra sig förtrogen med kvinnorörelsen och det som banbrytarna sagt och skrivit om kvinnornas uppgifter och betydelse. Det är mycket viktigt att själv bilda sig en uppfattning om arten och betydelsen av det arbete, som kvinnorna hittills utfört

som initiativtagare i Riksdagen och som obevekliga anhängare av goda förslag och propositioner, ty påståendet, att kvinnorna kantänka icke skulle ha åstadkommit något i Riksdagen, är oriktigt. Man bör före valen omintetgöra den oriktiga uppfattning, som många fått om politiken. Man bör visa, att politik helt enkelt är det som en nordisk kvinno- och saksakstidning nyligen beskrev såsom „vetskapen om, huru ett samhälle bör ordnas så, att vi människor och medborgare kunna leva, trivas och utveckla våra möjligheter däri.“

I riksdagen behandlas icke några för oss kvinnor främmande frågor, utan där beslutes om frågor, som äro viktiga för alla medborgare. Ja, där avgöres ett stort antal frågor, vilka särskilt nära beröra kvinnorna såsom hemmens vårdarinnor, frågor som röra barnens skolgång, hälsovården, nykterheten, bostäder, vården av sjuka och fattiga samt mycket annat.

Kunskap om själva valverksamheten bör även spridas. Man bör systematiskt förbereda sig för valen och så många som möjligt borde känna väl till själva valtekniken. Men det kan även råda oklarhet om huru det röstas och därom, huru man påverkar resultatet med en röst. Varje röstberättigad kvinna borde få vetskap härom.

I mångt land har man just under dessa tider energiskt arbetat bland kvinnorna för att öka kvinnorepresentationen i den församling där det beslutes om samhällets angelägenheter. I detta avseende erbjöd Sverige senaste år ett utmärkt och uppmuntrande exempel. Där bildade 35 kvinnoorganisationer en gemensam kommitté, som på det mest energiska sätt arbetade för att väcka kvinnorna, och så lyckades man även betydligt öka kvinnorepresentationen i kommunalfullmäktige, på vilka väckelsearbetet främst koncentrerats. Även vi böra göra något i år, vi få icke mera vara så likgiltiga och bara låta sakerna gå sin gilla gång. Väckelsearbetet behövs överallt, på varje ort borde överläggas om vad man just där kunde göra

för att få alla kvinnor att fylla sin medborgerliga plikt genom att gå till valurnorna: kvinnorna borde även genom att giva sin röst och sitt förtroende åt de kvinnliga kandidaterna öka deras antal i Riksdagen och därigenom få kvinnornas erfarenhet, förmåga och åskådningsätt bättre företrädd.

Låt oss återkalla i minnet de ord som yttrats av Lucina Hagman, en av kvinnorörelsens pionjärer:

„Ha vi stritt för kvinnornas rösträtt för att kvinnorna skola rösta in män i Riksdagen? Ingalunda. Minnas kvinnorna inte mera, att idéns förkämpar genom uppnåendet av rösträtt för kvinnorna hoppades att en ljusare väg skulle öppna sig som ledde till större mänsklighet i lagstiftningen överhuvud? Och härvid förutsatte de även att kvinnorna skulle välja in ett tillräckligt antal medlemmar av sitt eget kön i riksdagen.“

Finlands Kvinnors Nationalförbunds upplysningsserie 1.